

Zhabinets N. Mechanisms of introduction of the valued paradigm of the Ukrainian young people are in the process of modernization of society

The mechanisms of introduction of the valued paradigm of the Ukrainian young people are probed in the process of modernization of society. The noted difficulties are in the process of socialization of modern personality in Ukraine and their reason. An underline role of the state and society is on a way to forming of the system of values of young people.

Keywords: *values, paradigm, political culture, socialization, education, public youth policy.*

УДК 323

Жадько Павло Вікторович,
аспірант кафедри політології та державного управління
НПУ імені М.П. Драгоманова

**КУЛЬТУРА ПОЛІТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ
ЯК ОДНА З УМОВ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА**

Проведено аналіз теоретичних концепцій культури політичного спілкування як необхідної умови демократичних процесів у суспільстві. Показано важливі компоненти взаємодії суб'єктів політики між собою і соціумом на рівні інтегрального вияву духовної культури.

Ключові слова: *політичне спілкування, політична комунікація, політична культура, культура політичного спілкування.*

Змістовним визначенням впливу глобалізаційних процесів на суцільний політичний простір світу стає уніфікація його соціально-культурних складових. Культура виконує в суспільстві одну з важливих соціалізуючих функцій, саме – комунікативну функцію. Характеризуючи необхідність і можливості сучасного процесу спілкування на світовому рівні, можемо стверджувати про глобальні зміни технологічного порядку, які творили новий культовий продукт споживання суспільством – інформацію.

Головний акцент в теоретичному обґрунтуванні демократичного суспільства робиться в основному на необхідності удосконалення засобів отримання, обробки і розповсюдження інформації та результатах її використання в політичній сфері.

Політологи, філософи, соціологи, розмірковуючи над сутністю політико-комунікативних процесів, визначили таке поняття як культура політичного спілкування.

Політична культура суспільства є синтезом відповідних культур усіх існуючих у ньому соціальних спільнот і політичних інститутів. А культура політичного спілкування фіксує суттєві ознаки та рівень політичної свідомості суб'єктів політичного процесу. У цій новій інтегрованій політичній культурі можуть переважати демократичні чи авторитарні риси, переплітатись різні рівні й характер політичних ознак носіїв культури. Важливо, що саме рівень культури політичного спілкування дає змогу охарактеризувати якісний рівень політичного життя суспільства. Саме такий підхід до проблеми, що аналізується, визначає її актуальний характер.

За своєю природою культура політичного спілкування повинна сприяти демократизації всіх сторін суспільного життя. Проте, існує реальна концентрація управління інформаційними потоками в руках вузького кола осіб, які ставлять перед собою завдання впливати на масову свідомість або маніпулювати нею в політичних цілях.

Метою роботи є аналіз теоретичних концепцій політичного спілкування як необхідного компоненту взаємодії суб'єктів політики з навколишнім соціальним середовищем.

В інформаційному суспільстві значну роль відіграють комунікативні можливості і ресурси органів державної влади і органів управління, політичних партій, рухів, конкретних політиків і їх здатність до цілеспрямованої інформаційної взаємодії з суспільством.

Отже, культуру політичного спілкування сьогодні зі всією очевидністю необхідно визнати одним з найважливіших аспектів легітимізації влади на шляху перебудови демократичного суспільства. Очевидно, що проблема вимагає відповідного вивчення як суто політологічний, культурологічний а просторовий (комунікативний) параметр суспільного буття.

Витоки сучасних теоретичних уявлень про культуру політичного спілкування йдуть своїм корінням у далеке минуле.

Спілкування як процес і продукт життєдіяльності людей має багате минуле, а як результат наукових досліджень — коротку історію. Багато цінного й цікавого про етику та етикет, культуру спілкування та поведінки знаходимо в пам'ятках історії й літератури, зокрема в українських джерелах.

Одним із перших описав спілкування на території нинішньої України ще у V ст. до н. е. Геродот. Він розповідав, як наші пращури спілкувалися при світлі вогнища, «казали казку», «баяли байку». Цікаві свідчення того, як у далекі часи жили люди, як вони захищали свою землю, як розвивали ремесла і, звичайно, як спілкувалися, дає Велесова книга, або «Скрижалі буття українського народу», — збірка поліських пам'яток V – IX ст. Люди вміли спілкуватися, бо правила п'ятнадцять віків через віче, де будь-хто міг слово сказати — і то було благом. Узагалі слово для людей було вагомою частиною життя, через нього вони доходили згоди й розв'язували свої життєві проблеми [5, с. 74].

Уже тоді встановилися певні звичаї та традиції, що регулювали життя членів громади. Повага до старших, взаємодопомога, хоробрість, чесність стали загальноприйнятими нормами моралі. Проте, перехід до моральних відносин здійснювався поступово від найпростіших форм моральності (групових) до вироблення особистістю власних моральних орієнтирів.

Дещо пізніше, коли на території Київської Русі відкрилися перші бібліотеки, школи, набуло розвитку мистецтво, тобто закладалася культура слов'янських народів, з'являються пам'ятки, що підтверджують прагнення тодішнього суспільства вплинути на людину, на її думки та почуття, дати їй християнські правила, норми поведінки й спілкування. Такими найвідомішими пам'ятками є твори першого митрополита Київської Русі Іларіона та оратора й мислителя Кирила Туровського [5, с. 143].

Один із тогочасних видатних мислителів-гуманістів Василь Великий виклав справжню програму культури й етики спілкування та поведінки, а також правила етикету: «Будь добрим з другом, ласкавим зі слугою, незлопам'ятним до зухвалих, людинолюбним до смиренних, утішай нещасних, відвідуй хворих, зовсім ні до кого не стався презирливо, вітай з приємністю, відповідай зі світлим обличчям, до всіх будь прихильним, доступним, не хвалися сам, не змушуй інших говорити про тебе, приховуй, скільки можеш, свої переваги, а в гріхах сам себе звинувачуй та не чекай звинувачень від інших. Не будь тяжким у вимові, звинувачуй не скоро і не з пристрасним рухом, бо це — ознака зарозумілості, не засуджуй за малозначуще, ніби сам ти суворий праведник...» [8, с. 194].

Вивченням спілкування до початку XX ст. наука не займалася, розглядалися і досліджувалися лише окремі складові цього феномена. Проте, на початку XX ст. до цих проблем починають звертатися вітчизняні та зарубіжні вчені. Багатовимірну стимулюючу роль спілкування в житті людини належним чином почали усвідомлювати вчені різних галузей наук — теоретики та спеціалісти-практики. Популярними стали поради американського спеціаліста Д. Карнегі про те, як поліпшувати спілкування та завойовувати собі друзів.

Проте, ці рекомендації мають не наукову, а переважно практичну цінність. Вони стосуються технології спілкування і не розкривають його етичної та психологічної структури

й закономірностей. Водночас вони певною мірою допомагають діловим людям і всім, кого хвилює процес спілкування, хто відчуває у цьому труднощі [3, с. 12]. Однак, як вважає Е. Шостром, нерідко поради Д. Карнегі призводять до маніпулювання людьми, а це суперечить вимогам гуманістичної етики та психології. На жаль, лише небагато людей, на думку Е. Шострома, насправді спілкуються на високому рівні культури. Він описує актуалізатора — людину, яка має гуманні мотиви спілкування й ставиться до партнера як до рівної собі особистості [4, с. 86].

З розширенням мережі наукових центрів в Україні збільшилась кількість науковців і підвищилась їх кваліфікація, розширився фронт досліджень у галузі спілкування. За останні десятиріччя було зроблено помітний крок уперед у його науковому осмисленні, а також проведено дослідження, які допомогли вченим поглибити наукове розуміння феномена спілкування загалом і різних його аспектів зокрема.

Українські вчені-етики вивчають спілкування та його етичні норми. Вони зазначають, що різноманітний світ людських відносин є сферою безпосередньої реалізації моральності, насамперед у тому аспекті, в якому він розкривається як спілкування, тобто як міжсуб'єктна взаємодія між людьми. Спілкування через це є справжньою цариною людської моральності [2, с. 145].

Культура спілкування останніми роками плідно осмислюється наукою. Привласнення результатів наукових досліджень через освіту і самоосвіту сприяє підвищенню загального рівня культури особистості, її самопізнанню, самореалізації та самовдосконаленню.

Культура спілкування не має меж і кордонів. Усе краще, що мають світова наука і практика, має стати надбанням кожного, якщо він критично оцінює рівень своєї культури і прагне його підвищити.

Суттєвою ознакою наукового бачення проблеми політичного спілкування може вважатися сприйняття комунікації політичних суб'єктів, як невід'ємної частини глобального інформаційно-комунікаційного простору, що забезпечує функціонування інформаційної демократії.

Класичному розумінні політичної комунікації присвячені праці таких закордонних фахівців, як К.Дойч, У.Ліпман, Г.Алмонд, Ю.Маккуел та інших. Ці дослідження проводились у межах теорій само референтних систем, інформаційного поля та інших підходів, але з позицій інформаційної демократії досліджень не здійснювалось, оскільки саме поняття інформаційної демократії з'явилося зовсім недавно.

У дослідженнях українських фахівців слід відзначити такі аспекти політичного спілкування: функціонування засобів масової комунікації у контексті глобальних суспільних трансформацій (О.Зернецька), в глобальному комунікаційному просторі (О.Ваганова, Т.Лильо), в умовах становлення демократії та формування відкритого інформаційного суспільства (О.Гриценко), інформаційне суспільство в рамках політичної комунікації (М.Вершинін). Питанням політичної комунікації присвячені також наукові розвідки Д.Дуцик, А.Чечановського, В.Шкляра, й інших. Роль новітніх комунікаційних технологій у вітчизняній політичній журналістиці відзначав О.Мелешенко, фахові критерії професійних учасників процесу політичного спілкування аналізував О.Чекмишев, природу і структуру комунікативного процесу, широку проблематику мас-медійної діяльності в сучасних ЗМК охарактеризували В.Різун, В.Недбай [7, с. 17-19].

Сьогодні політичне спілкування практично визначає усі інші суспільно-політичні процеси, виступаючи джерелом інформації та інструментом політичної ідентифікації громадян. Тому і культура такого спілкування має відповідати рівню розвитку демократичного суспільства.

В українському суспільстві політичний клас є не зовсім дозрілим, є досить замкненим, а іноді і самовпевненим. Звідси відбувається неможливість політичного впливу на суспільство загалом, а комунікація між громадянами та політиками схильна до викривлення та є неефективною. Це складає протизагу забезпеченню демократичних процедур. Через

бажання влади зберегти домінування у суспільстві в умовах розвитку інформаційного простору через контроль власників медіа ресурсів, говорити про інформаційну демократію не доводиться. Навпаки, перестають працювати навіть механізми представницької демократії, оскільки комунікація стає односторонньою [4, с. 143].

Сьогодні в нашій країні присутні всі основні елементи культури політичного спілкування, закладені всі підвалини для реалізації демократичних цінностей та процедур. Нинішній стан культури політичного спілкування дає змогу говорити про те, що воно використовується з недемократичними цілями. Головною вадою українських політичних комунікацій є відсутність стратегії розвитку інформаційного простору з боку держави. Інформаційний простір в Україні формувався і формується через приватні ініціативи, а політики ігнорують цю сферу. Політичний клас і далі задовольняється короточасними кон'юнктурними здобутками, оскільки це здається більш прагматичним. Саме демократичні можливості і недемократичні тенденції структури політичних комунікацій в Україні лежать сьогодні в основі визначення наявних проблем і перспектив динаміки всієї політичної системи нашої держави, зокрема характеру її політичного режиму.

Надійним інструментом формування культури політичного спілкування в умовах розвитку демократичного суспільства є визначення головних критеріїв демократії.

Загальноприйнятій і найважливішій серед критеріїв – можливість громадян брати реальну участь в управлінні, у вирішенні державних і громадських справ. Суспільство не може бути демократичним, якщо його громадяни позбавлені таких можливостей. Тільки створюючи сприятливі умови для розкриття творчого потенціалу громадян і подолання їх соціальної інертності, суспільство одержує могутній імпульс саморозвитку шляхом залучення до демократичного процесу головної діючої сили історії – народу.

Збігаючись в основному, демократизація і самоуправління мають і певні відмінності. Відомо, що розвиток демократії не завжди означає поглиблення самоуправління. Наприклад, можливість обрання найдостойнішого представника з декількох кандидатів, що є важливою процедурою демократизації виборчої системи, може нічого не дати для розвитку реального самоуправління, якщо водночас не зростатиме роль представницьких органів. Те саме можна сказати і про виборність керівників на виробництві зі збереженням за ними монополії на основній управлінській функції. В основі цих процесів і лежить рівень культури політичного спілкування.

Серед головних критеріїв демократичності суспільства – наявність фундаментальних прав і свобод людини. Нормою сучасної політичної культури стає розуміння пріоритетності (верховенства) прав людини над будь-якими іншими правами та інтересами (класовими, партійними, національними та ін.), розуміння цих прав і свобод як абсолютної цінності, без якої демократія неможлива. Справжній демократизм вимагає усунення дистанції між проголошеними правами та їх реальним втіленням. Звісно, проблема прав людини є вічною, оскільки ніколи не настане такий час, коли права та свободи особи досягнуть абсолютної досконалості.

Інформаційне суспільство висуває свої власні вимоги до органів державної влади і місцевого самоуправління. Відбувається зміна варіантів функціонування: від адміністративно-командного, коли роль громадськості мінімізована, до демократичного, коли громадськості є найбільшою за всю історію існування людства. І сьогодні ми бачимо, що саме такий варіант є найбільш виправданим, бо створює можливості для розвитку країни. Інформаційне суспільство дає змогу задовольняти нові типи вимог, що виникають сьогодні і будуть виникати завтра. Можна перерахувати такі відмінності, за якими цей новий світи відрізняється від звичного: більша динаміка розвитку; вироблення більш суттєвих адаптивних можливостей в людини, оскільки вона частіше потрапляє в неочікувані ситуації; більша відкритість до інноваційних технологій.

Культура політичного спілкування є щоденним процесом роботи суб'єктів над собою. Демократичні уряди так само, як і не демократичні, намагаються заховати невивідну для них

інформацію, що яскраво демонструє вся історія минулого сторіччя. Природна на негативні вчинки Р.Ніксона чи Б.Клінтона стає національною реакцією виключно завдяки оптимальному функціонуванню ЗМІ. Замовчування негативу може призвести, навпаки, до політичної кризи.

Аксіома відкритості влади є єдиною відповіддю на нові можливості інформаційних технологій з управління масовою свідомістю з боку влади. Ця антитеза маніпулюванню захищає населення від можливих негативних наслідків. Концентрація влади гальмується завдяки прозорості й відкритості її дій. Ця стає одним із варіантів контролю з боку громадськості, тобто відбувається перерозподіл влади, хоча б і на інформаційному рівні. Але оскільки інформаційний рівень легко перетворюється у владний то статус прозорості й відкритості набуває нового значення.

Визнаймо, що культура політичного спілкування в Україні, на жаль, демонструє свою нездатність до гармонізації соціального порядку, упорядкованих інституціональних відносин в умовах ослаблення традиційних ієрархічних владно-правових відносин. За ідеологічними параметрами політичне спілкування ще перебуває під впливом соціалістичного ідеалу (колективізм, тоталітаризм), демонструючи водночас і тенденцію до певної деідеологізації. Політична культура сучасної України є культурою маргінального суспільства (наділеного взаємовиключними рисами), що виявляється і в орієнтації громадян на взаємозаперечуючі цінності.

Культура політичного діяча передбачає не просто професіоналізм у роботі, а й виняткову повагу до інтересів країни та її громадян, уміння раціонально користуватися владою, демократично поводитися з опонентами, опозицією, бути здатним до компромісів, принципово відстоюючи державну і громадянські позиції. Свідченням моральної цілісності державних і громадсько-політичних діячів є їх високі вольові якості, уміння дотримуватися єдності слова і діла, виявляти реалізм в оцінці власних результатів і державної політики, нетерпимість до некомпетентності, догматизму, застою.

Таким чином, у демократичному суспільстві культура політичного спілкування є одним із важливих вимірів політичного життя, вона служить невід'ємним компонентом стабільності політичної системи, суттєвим показником розвитку суспільства і його політичної свідомості.

Політична комунікація має в собі універсальні, загально-соціальні і саме політичні риси. Відповідно останні визначають сутність даного феномену. До особливостей політичної комунікації потрібно віднести її належність до всіх сфер людського життя та можливість переходу з світу повсякденного в світ політичний, що робить її досить складним явищем для вивчення. Такі «проблемні зони» пов'язані з основними елементами процесу політичного спілкування: ініціатором процесу (комунікатором), реципієнтом процесу (комунікантом), політичним текстом, засобами передавання тексту. Отже, багатство культури політичного спілкування в демократичному суспільстві знаходить опредметнення в рівні соціалізації людини і людства.

Література:

1. Башук А.І. Інформаційна політика : [навч. посіб.] / Алла Іванівна Башук. – Ч.1. – К.: Вид-во ІЖ КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. – 90 с.
2. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина: [Монографія]. – К.: МАУП, 2003. – 424 с.
3. Карнеги Д. Как завоевывают друзей и оказывают влияние на людей; [пер. с англ.]. – Москва, 1989. – 104 с.
4. Ковалевський В. Структура політичних комунікацій сучасної України / В.Ковалевський // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї – Київ, Миколаїв: Вид-во. «Український центр політичного менеджменту», 2009. – Вип.17. – 364 с.

5. Кониський Г. Історія Русів: [пер. з рос]. – репринт. видання І. Драча. / Г. Кониський. – К., 1991. – 269 с.
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – Кн. I: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2004. – 576 с.
7. Митко А.М. Засоби масової комунікації та імідж влади: регіональний аспект: [монографія] / А.М.Митко. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2010. – 244 с.
8. Фромм Эрих. Искусство любить / Эрих Фромм. – СПб.: АСТ, Астрель, Полиграфиздат, 2011. – 224 с.
9. Якокка Ли. Карьера менеджера / Якокка Ли. Карьера. – Москва: Прогресс, 1991. – 227 с.

Жадько П. В. Культура политического общения как составляющая демократизации общества

Проведено аналіз теоретических концепцій культури политического общения как необходимого условия демократических процессов в обществе. Показано важные компоненты взаимодействия субъектов политики между собой и социумом на уровне интегрального проявления духовной культуры.

Ключевые слова: политическое общение, политическая коммуникация, политическая культура, культура политического общения.

Zhadko P. Culture of political communication as one of the conditions of democratization of society

The analysis of the theoretical concepts of culture of political dialogue as a requirement for democratic processes in society is conducted. The important components of the interaction of politics among themselves and society at the level of the integral expression of culture are showed.

Keywords: political intercourse, political communication, political culture, the culture of political intercourse.

УДК 329.78 (477)

Карнаух Анна Анатоліївна,
*кандидат політичних наук, доцент кафедри
політичних наук НПУ імені М.П.Драгоманова*

**МОЛОДЬ І МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Наскільки сучасна молодь підготовлена до участі у державотворчих процесах, що відбуваються в Україні, що необхідно зробити в галузі молодіжної державної політики, щоб забезпечити належні умови для реалізації потенціальних можливостей підростаючого покоління, для гармонізації відносин між суспільством і молоддю – всі ці питання запропоновано на розгляд у даній статті.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика.

Доля кожного суспільства залежить від молодого покоління, яке поповнює його лави. Тому суспільство повинно бути зацікавлене у тому, щоб виховати молодих людей здатних виконати завдання нової епохи – епохи ХХІ століття.

Демократичне суспільство передбачає пріоритет відповідальної, свідомої особистості, її саморозвитку, становлення її громадянської позиції за власними бажаннями, інтересами, мотивами. Молодь розглядається в науці як велика соціально-демографічна група, виділена на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального стану і таких, що